ÇINARALTI

Sayı : 64

Kuru 15

MİLLİYET DERGİLERİ

AFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Emin Bülent	Yusuf Ziya Ortaç
Kendini geçmek	Dr. M. Hakkı Akansel
Seçme sözler	**
Sultan Süleymanın büyüklüğü	Pr. M. Halil Yinanç
Şiir (şiir)	Edip Ayel
Eski Türklerde bayrak	Hüseyin Namık Orkun
Bayrak (şiir)	Halim Yağcıoğlu
Delhiden Üsküdara	Barkın
Şair Emin Bülent	Orhan Seyfi Orhon
Eski bir ihtilâl şairi: Ahmet Kemal Akünal	O. S. O.
Rusyadaki Türklere dair iki mühim tetkik	Dr. A. N. K.
Boğaziçi mehtapları	Abdülhak Şinasi Hisa
Şiir ve Fikir	Edip Ayel
Göç (milli roman)	Yusuf Ziya Ortaç

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Çınar Neşriyatı

Pek yakında başlıyacak olan Çınar neşriyatından bir kaçının isminiveriyoruz :

Irkımızın Kahramanları

Yazan: NEJDET SANÇAR

Kahramanlık Şiirleri

Türk edebiyatının en eski devirlerinden bugüne kadar yazılmış hamasî şiirler..

Millî edebiyat antolojisi

Ziya Gökalp'ten bugüne kadar..

Yer yüzünde Türkler

Yazan: Hüseyin Namık ORKUN

Kar

Rasathaneye sorduk:

— Yakında kar yağacak mı?..

— Hayır, dediler...

— Yağmur?.

— Hayır!... Ancak Birinci-kânunun yedisinde bütün memlekete bol bol para yağacak!

Millî piyangoyu unutmayınız.

ADEMİ İKTİDAR VE BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI

FORTOBİN

S. ve İ. MUAVENET VEKÂLETİNİN RUHSATINI HAİZDİR

HER ECZANEDE BULUNUR POSTA KUTUSU 228

REÇETE İLE SATILIR

misafir gelince

SODALI LİKÖR

İKRAM EDİNİZ

NEVROZİN

Nevralji, kırıklık ve bütün ağrılarınızı derhal keser

İcabında üç kaşe alınabilir

Taklitlerinden sakınınız

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

KTİBASLAR :

EMİN BÜLENDE DAİR

Emin Bülendin ölümü üzerine (Ulus) ta şairden güzel bir yazı ile bahseden Topluiğneye (Meşhur Adamlar Ansiklopedisi) müellifi üstat Alâeddin Gövsa bir mektup gönderiyor. Bu mektupta, pek yakından tanıdığı Emin Bülent hakkında bazı kıymetli malûmat veriyor.

İbrahim Alâeddin Gövsa, vaktile neşrettiği (Güftügû) adlı bir şiir mecmuasında şair arkadaşlarının portrelerini yazmış, Emin Bülentten de bahsetmişti. İçine biraz şaka karışan bu manzumede şairin karakterini şöyle çiziyordu:

O şairin ki nasıl kahramansa (futbol) de,
Hayali öyle kavi gölgelerde, (sembol) de...
(Emin) imiş açacak şîre serabı cedit
«En az ümit olunan yerde en kavidir ümmit»

Üstat İbrahim Alâeddinin bu mektubundan, şairin niçin edebiyat âleminden çekildiğini izah eden şu satırları alıyoruz:

O zaman Emin Bülent, Baudelaire ve Verlaine modasına ve biraz da Ahmet Haşim'in tesirine tabi sembolik çöl şiirleri yazıyordu. Bir gün Türk şiirine yeni bir fecir açacağını kendisi söylemişti.

«En az ümidolunan yerde en kavidir ümmit.»

Mısraı da onundur. Bünyesi gibi seciyesi de sağlam, dürüst, idealist, gönlü istibdada karşı gayz ile dolu, hürriyete âşık, hummalı ve hamleli bir gençti.

Bu çok özlü şairin sonraları neden büsbütün sustuğunu, galiba, biraz da gururunda aramak lâzım. Belki ihtirası ile iktidarının çarpışması, birdenbire umduğu büyük muvaffakıyeti bulamayışı, ünlü bir aileye mensup olduğu halde hiç bir refaha tevarüs etmiyerek hayatını güçlükle kazanmıya mecbur kalışı, onu fikir ve edebiyat hayatına küstürmüş ve Tevfik Fikret merhum gibi menfiliğe sürüklemiş olacaktır.

Meşrutiyetin ilânından sonra «Fecriâti» kurulunca oraya birlikte iltihak etmiştik. Ondan sonra görüşmelerimiz çok fasılalandı.

(Meşhur Adamlar Ansiklopedisi) hazırlanırken bastırdığım anket kâğıtlarından birini ona da göndermiş ve resmini de rica etmiştim. Cevap almadığım için esere derecedilmek istemediğine hükmettim. Meşhur Adamlar'da bazı yaşıyan şöhretlerin bulunmayışı kendi müsaadeleri alınmamış olduğu içindir.

— Ulus'tan —

●

TÜRKÇE DÜŞÜNMEK

Çok güzel Türkçe yazanlarımız var. Çok fena yazanlarımız olduğu gibi. Çok fena yazanlar ya tarama dergisini açıp oradan topladıkları bir avuç kelimeyi cümlelerin arasına serperek söylediklerini hem tatsız, hem de anlaşılmaz hale getiriyorlar. Aşağıdaki cümlede olduğu gibi:

Konuşmalar

Bay Hamakçıl

— Şiir başka şey, gençlik arzularının taşkınlığı başka şeydir. Şiirde, sadece güzelliğin yüksek, nezih, uzvi isteklerin dışındaki heyecanı aranır. Dünyada mevcut bütün güzellikler ruhumuzda bu bedii duyguyu uyandırdığı için şiire mevzu olabilir. Yoksa, doğrudan doğruya cinsi arzularımızın ifadesi şiir değildir.

Bay M. Yaşar Koç

— Yazdığınız manzume sadece bir ilâmı aşk. Bu ancak iki kişiyi alâkalandırır. Ötekilerin bunu hattâ duymaması lâzımdır. Aşkın şiire mevzu oluşu, onun ruhumuzda bir takım asil, ulvî, yüksek heyecanlar uyandırmasına bağlıdır.

Bay M. Ali Türksever

— Şiirlerinizi okuduk. İçinde çok güzel olabilecekler var. Fakat hepsinin müşterek kusuru bunları yazdıktan sonra üzerlerinde uzun uzadıya işlememenizdir. Bazı tanınmış şairlerin bir manzumeyi senelerce çalıştıktan sonra tamamlıyabildiklerini düşünürseniz bu işin ne kadar uzun bir çalışmıya muhtaç olduğunu anlarsınız. Kolay ve çabuk yazmak hiç bir kıymet ifade etmez. Bilâkis, dikkat, itina, müşkülpesentlik daima bir meziyet telâkki edilebilir. Bir sözün, bir fikrin şiir haline gelmesi, onun en mükemmel şeklini bulması demektir. Onun için size yazdığınız manzumeleri kolayca beğenmemenizi, onları tekrar tekrar tashih etmenizi, her suretle sizi tatmin etmiyenleri yırtıp atmanızı tavsiye ederiz. Hele didaktik şiirler, güzel olabilmek için bir çok şartların birleşmesine muhtaçtır. Hem fikir, hem lisan, hem de nazım tekniği bakımından kusursuz olmalıdır. Bu sözlerimiz şevkinizi kırmasın. Siz de, çaresiz, her sanatkârın geçtiği yollardan geçmeğe, aynı zahmet ve mihnetleri çekmeğe mecbursunuz. Olgunluk çağı bundan sonra başlar. Bütün güçlüklerin mânevi mükâfatı o zaman toplanır.

Esat Şinasi Ünol

— Şiirinizi çok bedbin, çok acı, ve bilhassa çok maddi ve sert bulduk. İçinde lirizm de yok değil. Fakat bunun tam kıvamını bulması için bir gönül potasında, biraz daha pişmesi lâzım!

Adnan Birgen,

— Yazınız çok orijinal. O kadar ki güçlükle okunuyor. Bu orijinaliteden bir kısmı şiirlerinize vermelisiniz. Çünkü onların güzel olması için eksik olan yalnız budur. Çok tekrarlanmış mevzuları, herkesin duyduğu, düşündüğü ve söylediğini yazarsak muvaffak olamayız. İçine mutlaka şahsi bir şey karıştırmak, şahsî bir duyuş, bir görüş, bir s koymak lâzım.

Bay Erzurumlu Fezaî

— Şiirlerinizde, hemen daima, lirik bir hava var. Fakat şekil kusuru içinde. Kelimeleri tam bir sanatkârca seçmeyi ihmal ediyorsunuz. Kelimeleri, sadece lûgat mânalarile kullanmak, bir sanatkâr olmak için kâfi değildir. Onları seçmek, yanyana getirmek ve bundan yeni bir ses, bir ışık çıkarmak lâzım. Sanatkârlık budur. Bazan güzel bir hayal, bir nağme buluyorsunuz. Fakat itinasızca kullanışınız, bunu siliyor. Meselâ:

Gönül şaha kalkar yaban illerde
Adımı dört yana duyuram deyu.

Burada (yad il) yerine (yaban il) demenizde başka bir mâna kastı var. Fakat (deyu) eski bir kelimedir, buna, daha çok ilâhilerde rasgeliyoruz. Yunusun ilâhilerinde olduğu gibi:

Ol Cennetin ırmakları
Akar Allah deyu, deyu!

(Köroğlu) gibi kahramanlık destanlarında rasgeldiğimiz kelimeler bunlar değildir. İkinci beyitte:

Gezerim gün begün ben belde belde,
Kılıcı kınından ayıram deyu.

(Gün begün) yerindedir. Fakat (belde) doldurma. (Belde belde) de fena değil. Dördüncü mısrada (ayıram) yerine (sıyırım) demek daha güzel olurdu. İkinci kıtanın dördüncü mısraına gelince:

O yana bu yana savuram deyu.

(Savuram) ile (ayıram) kafiye değil. Bu iki kıtalık şiirde böyle bir hata yapılır asla affedilmez.

Her halde muvaffak olacaksınız. Yalnız dediğim gibi, kolaya, itinasızlığa doğru gitmemek şartile!

«Eski ahlâk sistemlerinin dayandıkları bütün bu türlü ilkeler incelenecek olursa bunların konusunun böyle bireysel olmamak, fakat toplumsal olmak gerektiği görülür. Çünkü en başta gelen «İyilik» soyut bir kavram değil...»

Yahut da öz Türkçe kelimeleri mektuplarda ve dilekçelerde sık sık raslandığı gibi şöyle, paldır küldür kullanıyorlar:

Liman Riyaseti Yüksek Başkanlığına!

«Pek muhterem sayın bayım!

«Hürmetlerimi takdim eder, saygılarımı sunarım!»

Halbuki yazının hem Türkçe, hem de güzel olması için tek yol Türkçe düşünmektir.

Şevket Rado

— Akşam' dan —

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 64 — Cumartesi 12 Birincikânun 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 3

Emin Bülent

Yazan: Yusuf Ziya ORTAÇ

Emin Bülent öldü. Onunla iki kıymet birden kaybettik: Şair ve Türkçü.

Biz, mektep sıralarında okurken, millî kinin büyük sarsıntısını, çocuk göğüslerimizde onun sesile duymuştuk :

Türküm ve düşmanım sana kalsam da bir kişi!

Mısraı, otuz yıldır memleket hafızasında mıhlı duruyor.

Serveti Fünunun bininci sayısında çakan bu şimşekle, o tarihteki Türk Selâniğin gözleri kamaşmıştı: Ziya Gökalp'ın çevresinde toplanan dört arkadaş, Ali Canip, M. Nermi, Küçük Talât, bu erkek nağrayı bir armağanla karşılamağa karar verdiler ve kapağın içine: «Genç Kalemlerden kin şairine» yazılı bir saat kordon, İstanbula geldi.

Emin Bülent, bir tezat adamdır. Erkek kalıbı ve yiğit karakteri içinde genç kız iffeti taşıyan bir tezat adam. En sıcak sevgiden bile, yüzünün, sahici bir utançla kızardığını görürdünüz.

Fakat bu uysal, bu mahcup Emin Bülent, ilk meşrutiyet günlerinde, kendisinin de yer aldığı Galatasaray takımı Kadıköy stadında Elpis kulübile karşılaştığı zaman kopan kavgada, içlerinde beş Türk bulunmıyan beş bin kişilik tribüne, yumruklarının balyozunu sallıyarak tek başına hücum etmişti.

Balkan harbine gönüllü giden Emin Bülent, son nefesini, o bozgun havasının şuuraltı dünyasında hâlâ dinmiyen kasırgalarile boğuşa boğuşa vermiştir:

— Lüleburgazda harbediyoruz!.. Lüleburgazda harbediyoruz!..

diye çığlıklar koparırarak.

Türk milletine başsağlığı dilerken, ona, kendi yarım mısraile hitap edelim:

Kabrinde müsterih uyu !...

Yusuf Ziya ORTAÇ

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 750, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için:
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

KENDİNİ GEÇMEK

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Çekeceğimiz ıstırap ne kadar çok olursa olsun, hedefimiz, kendimizi, her gün, bir parça daha geride bırakmak olmalıdır. Her gün, ruh, ahlâk, seciye, bilgi, teknik cihetlerinden, dünden bir parça daha olgunlaşmış olmalıyız.

İnsan, çok vakit, kendinde saklı olan kabiliyetlerden haberdar değildir: (Artık bundan öteye geçemem) diye düşünür. Çok yanlıştır. Çalışmakla, gayretle, (Daha ilerisine gidemem) denilen noktadan daha pek çok ötelerine gidilir. Onun için, İngilizler: (Tekrar tekrar tecrübe et!.) derler.

Hedef şudur: Şimdiki durumumuzu ebedî ve hiç değişmez olarak kabul etmemek, ve durmadan, daha öteye geçmeğe çalışmak!

Avrupalıların o müthiş terakkisinin sır ve hikmeti bundadır: Avrupa milletleri, Ortaçağda, muayyen ve uyuşturucu bir düşüncenin miskinleştiren tesiri altında kaldılar: bu fikir, dünyayı ve insanları hiç değişmez kabul ediyordu. Hayatın, bir milyar seneden beri, mütemadiyen daha mükemmele doğru gittiği fikir, tekâmül fikri, yoktu. Dünya, yedi günlük bir gayretin mahsulü sanılıyordu. İşte, bütün yaşayış şekli bu fikre göre uydurulmuştu. İnsanların, yapmaları ve yapmamaları lâzım olan şeyler de buna göre tertip edilmişti.

Fakat, eski Yunan ve Lâtin felsefesini, edebiyatını okuyan bazı seçkin insanlar, kâinatın bu türlü anlayışının yanlış olduğunun farkına vardılar. İnsanın beyninin hiç değişmeyen bir âlet olmadığını, onun ufuklarının tetkik ve düşünce ile, hudutsuz bir tarzda genişleyebileceğini anladılar. İnsanın, bu dünyada garip ve esrarlı bir macera, bir sergüzeşt olduğunu öğrendiler. Allah, insanı, yer yüzünde imtihana çekmişti, ona şöyle demişti: (Seni, esrarla dolu bir dünyada yarattım: yalnız, bu sırları çözmek için, sana zekâyı verdim. Çalış, düşün, öğren ve bu sırları çöz!)

İşte, bu yeni fikri edinen insanlar çalışmağa koyuldular. Reform ve Lüter doğdu. Her millet, lâyık olduğu dine malik olur. Yaradılışta dünceli olan Cermenler de protestanlığı icat ettiler: dini, şekillerden kurtarıp, ahlâk, seciye, bilgi alanlarına doğru sürdüler. Okuyup yazmak bilmeyenleri aforoz etmeğe kadar gittiler. 12-13 üncü yüzsenelerde, Avrupa büyük bir orman halinde idi. Orada pek az insan yaşıyordu. Yirminci asrın Avrupası, nüfus, bilgi, teknik, maddî değişiklik cihetinden, o zamanki Avrupadan, akıllara durgunluk verecek kadar, farklıdır.

***

Kendini geçmek: Kanunî sultan Süleyman devrine kadar giden, halis kan Osmanlı Türklerinin felsefesi bu idi.

Eski Ispartalıların, eski Romalıların, Cengizin, Timurun, Baburun felsefesi bu idi!

Niçenin: (Efendiler) felsefesinin mânası budur!

Japon Samuraylarının felsefesi ve dolayısile, Japonyanın felsefesi budur.

Japonya hakkında, 1936 da, ölmez bir eser yazan L. Abegg diyor ki: Japonya, bayağı bir millet olarak ta kalabilirdi. Her diyarda olduğu gibi, orada da âdi insanlar, şahsî menfaatini yurdun istikbalinden üstün tutan insanlar vardır. Bedenen, Japonlar, Çinlilerden, Filipinlilerden, Malezyalılardan daha cılızdırlar. Fakat, Japonlarda, ötekilerde bulunmayan bir şey vardır: Yamato Damaşi! Japon ruhu!)

F. Sieburg da, 1939 da yazdığı: (Çelik çiçek-Japonyaya seyahat) isimli eserinde şöyle söylüyor: (Japonya, azmi, çelik gibi iradesi, sebatı, mânevî kudretile, orijinal (kendine mahsus) bir büyüklüğe maliktir.)

(Japonya, her zaman, insan mahlûkuna çizilmiş olan hudutları aşmağa gayret etmiştir. Japonya, kendi şahsiyetini, mütemadiyen, örsle çekiç arasında, hiç merhametsizce, döğmüş, çelikleştirmiştir. Elveda! O kadar büyük olan küçük Japonya!)

***

Kendini, durmadan geride bırakmak isteyen bir insan veya bir millet ne rahatlık, ne yardım, ne teselli, ne merhamet ister! Onun hedefi, her bahasına olursa olsun, her gün, dün bir parça daha olgun bir hale gel tir.

Bazı insanlar, (kadın) merh sinden öteye geçememişlerdir. Ba da, (içki) konak yerindedirler. B ları (şahsî servet), (şahsî şöh merhalelerine kadar çıkmışlardır. ların hepsi, insanlığın en alt tabak na mensupturlar.

Bazıları ise (Vatan-Yurt) ko yerine kadar gelebilmişlerdir. As onlar.

Bazıları da, (Ruh) un, ahl göklerinde dolaşırlar.

Onlar, bu sefil dünyanın, De ler, Diyarlar, Rejimler, insan cins maddî terakkilerile hiç ilgisi olm hakikî ve ebedî kıymetleridir.

Onlar, Karlaylın: **(Kahraman** ı, Niçenin: **(Gönderilmiş olanlar** son Biyoloji Bilgisinin **(Seçkin J koleksiyonu)** nu taşıyan hakikî bü insanlardır.

Türk Mevlâna Celâlettin gibi!
«Yüksel ki yerin bu yer değildir,
«Dünyaya geliş hüner değildir.»
«Namık Ke

Mavi gökler kadar geniş, denizler gibi derin, hakikî şiirin ih mına bürünmüş elmas kadar kıy bir düşünce!

Dr. Mustafa Hakkı AKANSE

Seçme Sözler

★ **Karısının emrile oturup kalkan erkektir ne kadın: Hiç bir şey değildir.**
Napole

★ **Başkasını size çekiştiren sizi de kasına çekiştirir.** **M Méanc**

★ **Siyasî meselelerden ne kadar az sedilse onlar o kadar yolunda gider.**
Gambetta

En üstün düşünce

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Bir memlekette (vatan) düşüncesi ansız bir şekilde hâkim olursa:

O memleket, (mucize) denecek bir şe- de, az zamanda, yükselir, kuvvetlenir. Mi- Japonya. 1939 da: (Çelik çiçek) ismile Japonyaya seyahat kitabı yazan, Alman harrirlerinden **F. Sieburg,** Japonyanın, en sene gibi, bir milletin ömrü için pek olan bir müddet zarfında, Garp bilgisini niğini iyice hazmedip kendine maletmesi, ağır endüstri (sanayi) kurmasını, ayni nanda, en büyük bir askeri devlet haline nesini, gayet soğuk kanlılıkla ve hiç müga etmeksizin (mucize) diyebiliriz, diye, yor.

Japon yurtseverliğinin şiddeti ve derinği:

Sözü, meşhur Alman filozofu **Kayzer-**e bırakıyorum (1913 de yazdığı: **Journal voyage d'un philosophe** — Bir filozofun hat günlük defteri, Fransızca tercümesi, t 2, sayfa: 195 - 199).

(Deminden, Buda mâbedini gezerken, o r az saygı göstermiş olan bu ziyaretçi- şimdi, ehil bir rehberin kumandası al- a, Koya tepesindeki Japon milli mezarğını gezerken, ruhlarının en derinliğine dar, safi heyecan ve dikkat kesildiler. rupanın başka hiç bir yerinde, buna ben- bir yurtseverlik anıtı yoktur. Koya tepenın üstünde, bir fersah kadar uzanan, iki a ulu (kriptomeriya) ağaçları arasından den bir yol üzerindeyiz. Rehber, bir şahsa bir aileye ait her taş anıtın önünde duyor ve bir isim söylüyor. Bu isimlerin her i, ebediyete kadar, Japon tarihinin ayrılbirer parçasıdır. Burada, Japonyanın in büyük çocukları yatıyor. Hepsi hakın burada gömülü değildir, fakat, hepsinin anıtı vardır: Büyük kumandanlar, büyük et adamları, ilâh... Bütün Japonya, sanKoya tepesinde, ebedi uykusuna yatmıştır. raz önce, Buda tapınağında gülen, şakalaJaponlara baktım: Hepsi de, birdenbire, kalaşmışlardı: Onların ruhlarının en deen samimî duygusu kurcalanmıştı. Onmüthiş bir ciddiyet ve vekara bürünlerdi. **Bugün, ben, ilk olarak Japon ruile temasa geldim.** Bu ruh, ferdin ülûhitle münasebetinde belli olmaz. Bu ruh, nyalıyı Japonyaya bağlayan ilgide kenni gösterir. **Japonyada en derin olan duy- vatanperverliktir.)**

(Bir Japonun, vatan ile, vatanının büğü ile, vatanının şanlı ve şerefli gelişile olan ilgisi, bir Hintlinin Brahma ile, Çinlinin Kâinat anlamı ile olan ilgisinin dır. Bir Avrupalı için, aklen, bu kadar liğe kadar inmek kolay değildir. Çünbizim için, o, artık bir derinlik olmaktan ıştır. Fakat, her birimizin öyle zamanolur ki, o vakit, derin ve karanlık bir mağaradan çıkıyor gibi, çok eski duygular, şuur altından, pek çok kudretle, tekrar şuura çıkarlar. O zamanlar, kan ve kavmiyet duyguları, bize, Allah ve Kâinat ile olan ilgilerimizden daha kuvvetli ve daha derin görünürler. İşte, böyle anlarda, biz Avrupalılar, Japonlara benzeriz.)

(Biz, bir Japonun vatan, millet, devlet, imparator sülâlesi anlamlarını (fikirlerini) kavrayış tarzını ancak aklımızla idrâk edebiliriz. Halbuki, bir Japon için, bu duygular, onun en derin, en canlı duygularıdır. Tabii zamanda, bir Avrupalı için, bir Japonun anladığı şekilde **(mânevî ve ahlâkî vazife)** mevcut olamaz.)

(Port - Artür kahramanı **Take Hiroşi'**nin, aşağıdaki beyitlerde yazdığı vatan duygusunu, bir Avrupalı, ancak harp tehlikesi zamanında hissedebilir :

Bizim imparatora olan borcumuz
Üstümüzdeki gök kubbesi kadar sonsuzdur.
Bizim vatanımıza olan borcumuz
Altımızdaki engin derya kadar sınırsızdır.
Şimdi, bu borcu ödemek sırası gelmiştir.

(Sathi bir millet, o muazzam Rus devini mağlûp edemezdi. Hususile, otuz sene içinde, tepeden tırnağa kadar yenileşmek için lâzım olan devamlı ve inatçı (fedakârlık ruhu) na sahip olamazdı.)

(Japonların en derin duygusu yurtseverliktir. Yurt ile ilgisi olmıyan işlerde, bir Japonun aklı ve istidadı zayıftır. Bir Japon, bir Hintli gibi dindar, bir Alman gibi filozof değildir, ve olamaz. **Fakat, bir Japonun o şiddetli ve tam yurtseverliği, bir Garplının yarı yolda kalmış aklından üstündür.)**

(Ananeye (gelenek) bağlı Hintliler vatanperver değildir. Çünkü, onlarca, bu dünya olaylarının kıymeti yoktur. Çinliler için ise, ülkü, tarihin tesadüflerinden üstündür. Evvelce Japonlara pek benzeyen biz beyaz ırk insanları, gittikçe, onların anladığı şekildeki yurtseverlikten ayrılıyoruz. Çünkü, vatan, tamamen ferdileşmiş bir insan için, en yüksek ideali teşkil edemez.)

(Benimle beraber mezarlıkta bulunan bir kaç Japon subayının simalarını tetkik ediyorum: Onların gözlerinde parlayan: **(Hayatı anlayış şekli)**, Avrupada, ancak, geçmiş asırların çocuklarında bulunabilirdi.)

Japon subayları :

(Japon subayları gizli cemiyetler kurarlar, cinayetler yaparlar, çünkü, öldürülen adam **(İmparatorun yolu)** nu bırakmıştır. **Japon subayları, vatan yolunda yapılmış bir fedakârlığın büyüklüğü karşısında kendilerini küçülmüş, ezilmiş hissederlerse, hüngür hüngür ağlarlar. Japon subayı, bir siyaset adamının yanlış bir hareketi karşısında** — Vaşington deniz konferansında 5-5-3 nispetinin kabulü gibi — **veya (milli utanç) karşısında** — Amerikaya Japon muhaceretinin yasak edilmesi gibi — **intihar eder.** (F. Sieburg: Çelik çiçek, sayfa: 130).

(Kumandan Hikaşjima, (üç insan bombası) töreninde, mihraba doğru yürüdü. Başından tolgasını çıkardı. Çehresi heyecandan titriyordu. Mihrabın önünde, uzun bir lâhza durdu. Dudakları kımıldıyor, dua ediyordu. Sonra, bir şeyler söylemek istedi, muvaffak olamadı. Göz yaşları, yanaklarından aşağı dere gibi akıyordu. Dudakları sinirli bir şekilde titriyordu. Nihayet, pek büyük bir güçlükle kekeliyebildi: — **Tenno Heka!** (Haşmetli imparator). Banzai (Hurra) sözünü bir türlü söyliyemedi. Yerine döndü, ve yumruklarile göz yaşlarını sildi. Kimse, başını dik tutamıyor, herkes göz yaşlarını siliyordu).

(Japonya hakkında emsalsiz bir eser yazmış ve orada doğup büyümüş bir Almanın **(Lily Abbeg)** in, 1936 da yazdığı (**Yamato Damaşi - Japon ruhu**) isimli eserinden: sayfa: 122). (Fransızca tercümesinden).

Bir memlekette her şeyden üstün düşünce yurtseverlik olursa :

O devletin bütün idare mekanizmalarında, bütün mekteplerinde, ordusunda, maliyesinde, harici ve dahili siyasetinde, giyinişinde, oturuşunda, yatışında, gezmesinde, sporunda, bu hâkim düşünce, amansız bir tarzda saltanat sürer.

Harbiye Nezaretindeki bir şube şefinin bir teknik yanlışını tamir için tapınakta iki gün dua ve huşu içinde düşünüldükten sonra, o şube şefi itlâf olunur.

Avrupanın ve Amerikanın bilgi ve teknik alanlarındaki en son terakkileri, akıllara durgunluk verecek kadar kısa bir zamanda, alınır, hazmolunur.

Memleketin iç idaresinde: rüşvet, iltimas, hırsızlık, beslenme işlerinde şahsî servet sahibi olmak istemek gibi hodbin — yalnız kendi nefsini düşünen — düşünceler kimsenin aklına bile gelmez, veya böyle kötü fikirlere sapan soysuzlar derhal imha olunur.

Ham maddeleri memlekette bulunmadığı için, milyonlarca lira dışarı akmasın diye, kösele kundura yerine ağaç ayyakkabı giyilir, pencere camı yerine yağlı kâğıt kullanılır; yerli kumaştan ve hiç terzi parası olmadan dikilen (Kimono) giyilir; et, tereyağı ve öteki yağlar yenmez: yalnız pirinç, balık ve sebzeler ile beslenilir; evlerde bir hasırdan başka mobilya bulundurulmaz, ve bu sayede biriktirilen milyonlarca lira ile top, tüfek, donanma, tank, uçak yapılır ve az zamanda, dünyanın en satvetli bir askeri devleti, en ileri bir ağır endüstri milleti haline gelinir.

Acaba, biz şimdiki Türkler, eski Türklere çok benzeyen Japonları taklit edemiyecek kadar bozulduk mu?

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Türk kahramanlıkları

Yazan :
Nejdet SANÇAR

Çınaraltı'nın 13 üncü sayısında tarihimizin sayısız kahramanlık vakalarından bir kaçını, bugünkü Türk çocuklarının gözlerinin önüne koymak için, anlatmıştım. Yine ayni fikirle bu yazıda da o sayısız vakalardan bir kaçını daha sıralıyacağım :

1 — Osmanlı padişahı İkinci Murat, vaktile atası Yıldırım Bayezidin zaptettiği, fakat Aksak Temür istilâsından sonra elden çıkan Selânik şehrini kâfirlerin elinden bir daha almak için 1430 da ordusile birlikte gelip kuşatmıştı. Venedikli İtalyanların hâkimiyetinde bulunan Selânik, arkasını denize dayadığı için sağlam bir kale idi. O çağlarda Osmanlı Türkleri denizlerde o kadar güçlü olmadıklarından, şehrin zaptı için yalnız kara ordularını kullanmak mecburiyetinde idiler. Ve öyle de oldu. Türk ordusu şehri kuşattıktan sonra yalnız karadan hücumlara başladı.

Kuşatma kırk gün sürdü. Nihayet martın birinci günü Türk ordusunun umumi bir hücum yapması kararlaştırıldı: Bu haber Selânikte yayılmış, Rumlarla Venedikliler büyük bir korku almıştı. Halk kilisolere koşarak dualar ediyorlardı. Fakat ne dua, ne de düşman gücü, Türk ordusunu durdurabilecek bir kuvvet olamıyacaklardı.

1 Mart sabahı şafakla birlikte Türk saldırışı başladı. İkinci Muradın ordusu ok yağdırarak ileri atılmıştı. Türkler, düşmanlarını öyle bir ok yağmuruna tutmuşlardı ki Venediklilerle Rumlar ne yapacaklarını şaşırmıştılar. Bu şaşkınlıkla siperlerin yanına gelip ancak Türkler üzerine bir kaç taş atıverdiler.

Şehre yapılan bu kahramanca saldırışta, bir Türk eri tek başına büyük bir yiğitlik gösterdi. Önden koşan yiğitlerin en başında bulunan bu er, duvarlara ulaştıktan sonra, tırmanarak son kalenin üstüne kadar çıktı. Kaleye tırmanırken düşmanlarını yere sereceği kılıcını, ellerini serbest hale sokmak için, dişlerinin arasına almıştı. Kalenin üstüne çıktığı zaman orada bulunan bir düşman nöbetçisi ile karşılaştı. Erin kılıcı bir anda dişlerinin arasından sağ eline geçmişti. Kanlı bir boğuşma başladı. Düşman askeri Türk erine karşı bir şey yapamadı. Onun kılıcının

Tarihî Türk Irkı v

Yazan : Nuretti

Şimdiye kadar söylenenler:

Irk mefhumu bidayette tabiiyeciler tarafından icat edilmiş, bilâhara etnologya ve beşeri coğrafyaya da intikal eylemiş ve nihayet tarih ve prehistorya tetkiklerinde büyük bir mevkie mazhar olmuştur. İlk zamanlar büyük bir ehemmiyetle tekrarlanmış ve fakat bugün akademik bir telâkki olmaktan tamamen çıkmış olan meşhur **«deri renklerine göre tasnif»** esası daha bugüne kadar etnologya ve tarih kitaplarında devam edegelmiştir. Bu tasnife göre dünyadaki insanlar beyaz, sarı, siyah kırmızı diye başlıca dört grupa ayrılmış ve Türkler bu tasnifte sarı ırktan olarak ilân olunmuştur. Bu iddia daha bidayetten itibaren Türkiyede benimsenmemiş ve zaman zaman tenkidlere uğramıştı.

Bilâhara antropologya sağlam esaslar üzerinde teessüs ettikten ve ırk tetkiklerinde vücuda ait daha birçok karakterler nazarı itibara alındıktan sonra yapılan tasniflerde Türklerin bugün Mogol grupile temsil olunan sarı ırkla alâkaları olmadığı anlaşılmıştır. Bugünkü ırk tasniflerinde Türklere verilen mevkii daha aşağıda mütalâa edeceğiz. Yalnız bundan evvel ırk meselesi mevzuubahis olunca bazı yerli iddia ve tezlere de temas etmek lâzımdır ki, bunların bir kısmı akademik olmak iddiasında bulunmuş ve fakat muvaffak olamamış, bir diğer kısmı ise popüler olmaktan ileriye geçememiştir.

Maalesef en ciddi yüzle meydana çıkan eserlerde bile, her şeyden evvel zoolojik bir mesele olan ırk telâkkisinin kültürel mevzularla ve meselâ dille karıştırıldığı görülmektedir. İsmail Hâmi Danişmendin **«Türklerle Hint Avrupalıların menşe birliği»** isimli eserini bu meyanda zikretmek lâzımdır. Bir kaç sene evvel Peyami Safanın bu kitaba dayanarak **«Yeni tarih ve dil anlayışımız»** adlı bir makalesinde serdettiği bazı mütalâaları bir İzmir gazetesinde tenkid etmiş ve bu münasebetle kitap hakkında ve iddia ettiği tezin sakameti hakkında izahat vermiştim.

Bizde Türk tarihinin umumi telâkkisinde başlıca iki mektep teessüs etmiştir ki; bunlardan birincisi Hunlardan evvel Türk tarihini madum telâkki etmekte, ikincisi ise prehistorik devirlerde bile Türklerle akraba kevimlerin mevcudiyetine kani bulunmaktadır. Bunlardan birincisine göre **«Tarihte Türk ırkı»** hakkında söz söylemek bile abestir ve esasen buna dair fikirleri de yoktur. İkincisi ise en geniş surette antropolojik tetkiklere ehemmiyet vermektedir. Birincisine misâl olarak profesör Fuat Köprülünün «Türkiye Tarihi» ni ve diğer bu mevzua temas eden yazılarını zikredelim. Ayni tebe mensup olan Nihal Adsız **«Türk üzerinde toplamalar»** adlı kitabında Şark mütehassısı E. Forrerin meşhur n lesine dayanarak bir kalemde Tü menşeine dair bir nazariye vazetmi

İkinci mektebin Türk ırkı hakk tetkikleri cidden feyizli olmuştur. Bu da profesör Şevket Aziz Kansunun ı nı ve bayan Afetin 64,000 Anadolu Tü üzerinde yapılmış antropometrik tetkik lâsa eden **«Anadolu, Türk ırkının mer** adlı Fransızca kitabını misal olarak a

Bizde son zamanlarda matbuat kendisini gösteren popüler ırk tel ve ırkçılığa gelince bunun yabancı rejim delerini taklitten ve Türk tarihini ve yetçiliğini anlamamaktan ileri geldiğini lemek yersiz değildir. O kadar ki bunla manların meşhur «Deutschland Über cümlesini bile bize tatbik ederek bir ş ma yapmışlar ve yüksek perdeden bağ lardır.

Tarihi Türk ırkının karakterleri :

Bu hususta münakaşa ve tenkide meden, hattâ bibliyografya bile zikrine görmeden katiyet kesbetmiş bilgileri lamağı münasip görüyoruz. Antro tarihe yardımcı olduktan sonra eski n ve iskeletler kıymetli tarih vesikaları gelmiş ve tetkik edilen malzemeler prehistorik ve gerekse tarihi devirle muhtelif kavimlerin umumi ırki hakkında bize az çok fikir verebilmiştir rihi ırklardan bahseden manuellerde **Akdeniz, Alpin** ve **Mogol** ırk gr raslıyoruz ki bunların hemen katiyet rakterleri tesbit olunmuştur. Antropo **«Irk karakterleri»** mevzuubahis olunca den olduğu gibi yalnız deri rengi değil, metrik karakterler ismi altında **boy,** tası ve **burun** index'leri ve tasvirî k ler d'ye **deri, kıl** ve **göz** renkleri nazarı ra alınmaktadır.

Bu yazımızda mevzuubahis edilecek Alp ırkının karakterleri şunlardır:

Boy: Uzuna yakın orta (1,65 - 1,7(

Kafa tası: Brakisefal (80 - 100 de karı)

Burun: Leptorin

Deri rengi: Buğday

Kıl rengi: Kestane - siyah

Göz rengi: Elâ

Diğer hususiyetler: Gövde b nispeten daha irice, kıl sistemi fazla etmiş, kemik teşkilâtı iri ve kuvvetli.

Muahhar Tahavvülleri

ARDIÇOĞLU

Bu tasvir olunan ırk ilk defa İsviçre ve Alplar mıntakasında tesbit olunduğu için Alpin ismi verilmiştir. Meşhur J. Broca ise aynî grupa Celtique ünvanını vermiştî. Bir diğer kısım antropologlar da Armenoid diye adlandırmışlardır. Fakat kanaatimize göre buna «**Türk ırkı**» veya daha uygun ve şümullü bir tâbirle «**Turan ırkı**» adını vermek en doğru hareket olacaktır.

Tarih, arkeologya ve antropologya tetkiklerinin meydana koyduğuna göre tarihi Türk ırkı budur ve karakterleri yukarıda zikrolunanlardan ibarettir.

Irk grupları ve dil grupları :

Yukarıda karakterlerini izah ettigimiz tarihi Türk ırkının protohistorik ve tarihi devirler zarfında maruz kaldığı tahavvülâtı yazımızın ikinci kısmına bırakıyoruz. Burada ise tarihî ırk gruplarının büyük lisan gruplarile olan alâkasına temas etmek istiyoruz. Öyle kabul ediliyor ki, bilâhara bir çok şubelere ayrılan ve muhtelif diyalektleri ırkî karabet arzetmiyen muhtelif kavimler tarafından konuşulan büyük dil ailelerinin ana veya kök dili muayyen bir ırkın mahsulüdür. Başka bir tâbirle prehistorik devirler için muayyen bir ırk grupunun muayyen bir dili olduğu mevzuubahistir Meselâ bugün Hint - Avrupa dillerinin Hindistandan Avrupaya kadar hiç bir ırkî birlik göstermiyen muhtelif kavimler tarafından konuşulduğu görülmektedir. Fakat bütün bu kavimler arasında birisi esasta bu dilin sahibi olmalıdır. Burada mevzu olan nazariye, Hint - Avrupa dillerinin kökünü teşkil eden ana dilin Nordik ırkın malı olduğunu iddia etmektedir. Bilâhare bu ırkın muhtelif mıntakalara muhaceretle yayılması lisanlarının diğer milletler tarafından da kabul edilmesini intaç eylemiştir.

Ayni tezi **Ural - Altay** veya **Turan dilleri** adı verilen büyük dil ailesine de tatbik edelim: Bugün Turan dillerini konuşan kavimler arasında Orta Asyanın Mogollarını, mongoloid karakter taşıyan Türk kavimlerini, Finlandiyanın sarışın tiplerini ve nihayet Ön Asyadaki Alp ırkı karakteri taşıyan Anadolu Türklerini tefrik etmek kabildir. O halde sorabiliriz: Bu ayrı ayrı ırka mensup olan etnik gruplar arasında Turan dillerinin hakiki sahibi kimdir? Buna ilmin bugünkü donné'lerine göre «**Türklerdir**» cevabını verebiliyoruz. O Türkler ki Alp ırkının veya bizim tâbirimizle Turan ırkının da hakiki mümessilleridir

Bütün bu mülâhazalardan sonra eski devirlere, çok eski devirlere ircaı nazar etmek ve ayni zamanda eski bir vatan düşünmek lâzımdır. Bu noktadan hareket etmekle Türklerin menşeine dair bize ip uçları verebilecek bir hypotez kurmak imkân dahiline girmektedir. Bu eski vatan neresidir? Bir taraftan antropologlar Alp ırkının menşei olarak Orta Asyayı, yani Turanı gösteriyorlar. Diğer taraftan lisaniyatçılar da Turan dillerinin menşeini ayni ülkeye götürüyorlar. O halde eski devirlerde ve belki Neolitikumdan bile evvel Orta Asyada meskûn bir kavmin vücudunu düşünmek lâzımdır ki, onun ırkı Alp ırkı ve dili ise Ural - Altay dillerine esas teşkil eden ana dildi. Bu kavme bir isim vermek lâzım gelirse ona «**Turan kavmi**» tâbirini kullanmak lâzımdır.

Muhtelif devirlerde bu kavimden ayrılan muhaceretler, muhtelif mıntakalara gitmiştir. Bunlar arasında en mühimleri eski Şark sahasında görülen Sumer, Hurri ve Hittit grupudur ki, bunlara eski Şark mütehassısları **Azyanik kavimler** adını veriyorlar ve ırklarının orijinal Alp ırkı olduğunu, dillerinin ise Turan dillerile akraba bulunduğunu söylüyorlar. Neolitikumda Orta Avrupayı iskân eden ve göl üstü evlerinin kurucuları addolunan kavimler de Turan kavminden ayrılmış ikinci büyük kavmi teşkil etmişlerdir.

Turan kavminin bu muhaceretlerden arta kalan kısmı Orta Asyada nasıl bir tarihi hayata mazhar olmuştur? Bu hususta, Çin kaynaklarının pek muahhar olan malûmatına kadar siyah bir perde her şeyi örtmüştür. Yalnız şurasını tahmin etmek lâzımdır ki, Türkler Orta Asyada bu eski Turan kavminin doğrudan doğruya torunları olarak tarih sahnesine çıkmışlardır.

Burada bir noktaya daha işaret etmek lâzımdır: Bütün bu mevzular Türkologyanın sahası haricinde geniş bir manzara arzetmektedirler. Alp ırkı, Ural - Altay dillerinin menşeleri, Azyanik kavimler ve Orta Avrupa Neolitikum kavimleri ve nihayet bütün bunlarla Türk kavimlerinin alâkası bir sistem halinde ve yeni bir ilim şubesine tetkik mevzuu olabilecek azamettedirler. Bu ise Türkologyanın geriye doğru bir istitale teşkil etmesile hallolunacak bir mesele değildir. Bunu müstakil bir şube halinde mütalâa etmek lâzımdır ve bu yeni ilim şubesine ad vermek icabederse «**Turanologya**» tâbirini teklif etmek bize gayet musip bir hareket olarak görünmektedir.

Nurettin ARDIÇOĞLU

Türk kahramanlıkları

Yazan :
Nejdet SANÇAR

darbeleri altında can verdi. Düşmanını yere yıkan kahraman er, nöbetçinin kellesini gövdesinden ayırıp duvarların üzerinden tabyadaki kâfirlerin içine atıverdi. Orada bulunan ve çoğu Rum olan düşmanlar, Türklerin bütün tabyayı ellerine geçirdiklerini sanarak bozgun halinde kaçmıya başladılar. Halbuki tabyada henüz bir Türk bulunuyordu. Bu pahikten de faydalanan Türk ordusunun öteki erleri, kahraman arkadaşlarının yolundan yürüyerek az zamanda tabyaya ulaştılar. Her yerde muzafferane ilerliyen Türkler, bütün kaleyi ele geçirdiler. Venedikli İtalyanların biricik başarısı, Türklerin bütün şehri zaptetmesi üzerine, Selâniği deniz tarafından çeviren yüksek duvarlardan denize atlıyarak yüze yüze gemilerine gitmeleri oldu.

2 — Ulu Türk padişahı Aksak Temür, büyük Hindistan seferinde Hintlilerle çarpışa çarpışa ilerliyor, yoluna engel olmak istiyen kuvvetleri dağıtıyor ve yokediyordu. Ganj ırmağını takip ederek ilerlemekte olan Türk ordusu, bir gün ırmak üzerinde ve arkasında kendilerini beklemekte olan bir çok Mecusi ile karşılaştı. Mecusiler, Temür ordusuna saldırmak için Ganj üzerinde kırk sekiz gemi hazırlamışlardı. Temürün erleri, kendilerini gemilerde beklemekte olan düşmanı görünce hemen ırmağa atıldılar. Hem yüzerek gemilere doğru yol alıyorlar, hem de Mecusiler üzerine ok yağdırıyorlardı. Türkleri durdurmak için bekliyen Hintliler neye uğradıklarını şaşırmıştılar.Temürün erleri yüzerek gemilere kadar geldiler. Teknelere ulaşanlar büyük bir çeviklikle gemilerin üstüne çıkmak için tırmanmıya başladılar. Az zamanda Mecusi gemileri Türk yiğitlerile doldu. Türklerin girdiği her gemide büyük bir boğuşma başlamıştı. Bu boğuşmaların sonu Mecusilerin hepsinin yokedilmesi ve Türklerin Hint gemilerini zaptetmeleri ile geldi. Türkler, Mecusilerin gemilerini böyle büyük bir kahramanlıkla ele geçirdikten sonra ikinci bir teşebbüse giriştiler. İçi Mecusi ile dolu olan ve Türklerle savaşmak için hazır bulunan diğer on geminin üzerine atıldılar. Bu çarpışmanın üstünlüğü de yüzerek gemi zaptedenlerde kaldı. Bu suretle Temürün erleri kahramanlıklarının ve savaşçılıklarının yeni bir delilini ortaya koymuş oldular.

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 13 **Yazan : BARKIN**

Acmer kalesi Avrupa ile Asya arasındaki siyasi münasebetlerin tarihi bakımından da ehemmiyeti olan bir yerdir. Burada ilk defa olarak Sir Thomas Roe İngiliz Kıralı Birinci James'in elçisi olarak 10 ikincikânun 1616 tarihinde büyük Türk imparatoru (Nureddin Mehmet Cihangir Han Gazi) tarafından kabul edilmiş. Thomas Roe Cihancir Handan Hindistanda İngilizlere serbes ticaret müsaadesi verilmesini rica etmiş. Kıral James'in büyük ve haşmetlû imparator, Allahın dünyada gölgesi.... vesaire gibi elkap ve sıfatlardan sonra İngiliz tüccarlara Hindis-

Arasağar gölü kenarında İmparator Şah Cihan tarafından yaptırılmış bir mermer pavyon

...icaret etmek müsaadesinin lûtfedil-hakkındaki niyazkâr ve ricalarla dolu ...ubunun suret'ni bir yerde görmüştüm. enteresan bir vesika idi.

Burcun içerisi şimdi müze halinde. Ac-in pek eski bir Hindu şehri olduğundan ...rıda bahsetmiştik. Şehirde rasgele ve-araştırma için yapılan kazılarda birçok ve bazıları çok enteresan olan âsar ...uş. Bunlar arasında Surya'nın bir ... var ki çok enteresan. Surya bazan ...namile dahi anılan Vedik din Allah-...n en büyüğüdür. Yunan mitolojisindeki ... e benzer. Zaten Hindistandaki Arya-

ların ilk dini olan Vedik dini ile eski Yunan dini arasında çok benzeyişler vardır. Burada Surya yedi başlı bir at tarafından çekilen bir arabaya binmiş olarak tasvir edilmiş. Yunan mitolojisinde de Zeus yeleleri kabarmış atlar tarafından koşturulan bir arabaya binmiş olarak bulutlar üzerinden uçarken tasvir olunur.

Ekberin sarayında bir müddet kaldım, sonra burcun tepesine çıkarak iki üç bin senelik bir tarihin sahnesi olan bu şehri temaşa ettim. Bu bahar sabahının tatlı güneşi altında çok sevimli bir görünüşü vardı.

Ekberin burcundan çıkılınca geniş bir caddeden Yenipazara varılıyor. Bu pazar Ağra kapısından gelen geniş, işlek bir yoldur. İki kenarındaki sıra sıra dükkânlarda bilhassa dokuma işleri satılıyor. Şehrin içi hususi bir yapı tarzı olan evleri ve hareketli sokak hayatı ile çok cazip. Dolaşa dolaşa (Dergâhişerif) e doğru gidiyorum. Dergâhın kapısı önünden geniş bir cadde Delhi kapısına kadar gidiyor. Bu yolun adı da (Dergâhpazarı). Burası galiba Acmerin en işlek caddesi ve pazarı olacak. Karşıda Dergâhişerifin kırmızı kapısı görünüyor.

(Dergâhişerif) denilen yerde yukarıda bahsettiğimiz Muinüddin Çiştinin türbesi bunun etrafında çeşitli inşaat ve te mevcut. Buranın asıl adı Dergâhı Hoca hip'tir. Yani Hoca Muinüddin Çiştinin gâhı.

Evliya diye tanılan Muinüddin Çişti 13 üncü milât asrından beri bütün Hi tan islâm âleminde çok hürmet gördüğü türbesi de Hindistanda hükûmet eden ve islâm hükümdarları tarafından b masraflarla süslenmiş, türbede birçok i yaptırılmış. Bu inşaatın en mühimleri türbenin bulunduğu bina, yanındaki me cami ve türbeye giden yolun başında ortasındaki büyük kapılardır. Soka dergâha girilirken büyük bir kapının a dan geçiliyor. Bu kapının kanatları gümten olup güzel işlemeleri ve zarif si var. Bu kapıyı Haydarâbat nizamları birisi yaptırmış. Buradan bir avluya g yor, sonra bir ufak kapıdan geçilip i bir avluya geliniyor ki burada gayet yü azametli bir tesir yapan bir kemer var, nun altından asıl türbenin bulunduğu yük avluya giriliyor. Bu cesim kapıyı t lerde Alâeddin Haleci diye anılan K Alâeddin yaptırmış. O kadar büyüklük siri veren bir yapı ki tarife sığmaz. Bu (Alâi dervaze) diyorlar.

Bu avlulara birçok kapılar açılıyor; çok dairelere buradan yollar ayrılıyor. avluda Ekberin ve Şah Cihanın yaptı camiler var. Bunlardan Ekberin camii b harap bir halde. Şah Cihanın camii t men mermerden yapılmış ve Agra ve saraylarındaki mermerden saray can gibi. Dekorsuz, süssüz, sade fakat mermer işçiliği ve ebadının bedii tens ile fevkalâde güzel bir yapı eseri. Zevki min bu mertebe olgunluğunu takdir e mek kabil değil.

Alâi dervazeden büyük avluya gir cesim kapının sağında ve solunda gayet yük ve merdivenli bir duvar içine otu muş iki tane kazan var. Bu kazanla küçüğü 3000 kilo ve digi kalân denilen yüğü 5000 kilo pirinç alırmış. Burada ayyen günlerde pilâv pişirip ziyarete müslümanlarla fakir fukaraya dağıtırla Dergâhın evkafı çok zengin olduğundan kadar masraflara tahammülü var. buraya gelen fukara halkı bedava muay edip ilâç veren bir dispanser teşkilâtı var. Fakat dispanserde asrî tip usulü

Mâbedin köşelerindeki heykeller o kadar acaip bir üslûpta yapılmıştır ki..

muayene yapılmayıp Yunani tababet usulü ve ilâçları tatbik olunuyor. Yunani tababet Hipokrattan Araplara intikal ve onların elinde tekemmül eden, dört tabiat unsuru ve dört insan mizacı üzerine kurulmuş Ortaçağ hekimliğidir.

Yani tabiattaki bütün mevcudat esas dört unsur olan hava, su, toprak ve ateşten vücuda gelmiştir. Buna dört esas unsur veya (anasırı erbaa) derler. İnsan vücudunda da dört esas maya vardir ki bunlar da kan, safra, balgam ve sevda dedikleri kara sudur. Bunlara da (ahlatı erbaa) diyorlar. İnsanların tabiat ve mizaçları da hâr (sıcak), rit (soğuk), ratıp (yaş) ve yabis (kuru diye dörde ayrılır. Tabiatta mevcut cisimler terkiplerindeki dört unsurdan birinin azlığına veya çokluğuna göre sıcak, soğuk, yaş veya kuru tesiri haizdir. Ama bu sıcaklıkta harareti derecesi sıcaklığı değil de bizim halk dilinde harlı dediğimiz bir nevi fiziyolojik tesir düşünülüyor.

İnsanın (ahlâtı erbaa) sındaki muvazene bozulunca mizacı da değişir; sıcak iken soğuk veya soğuk iken sıcak olur, işte bu hal hastalık dediğimiz şeydir. Bunu ilâçlarla yani sıcağın galebesine karşı soğuk, soğuğun galebesine karşı sıcak tesiri haiz maddeler vermekle düzeltmek kabildir. Maddelerin sıcaklığı ve soğukluğu hakkında bir fikir verebilmek için bir kaç misâl göstermek daha iyi olur. Meselâ süt ve yoğurt soğuktur (Ateşte ısıtılsa dahi), ceviz sıcak, badem soğuktur. Patlıcan sıcaktır, onun için patlıcanı yoğurtla yedikleri zaman tasavvur ederki patlıcanın sıcaklık tesiri yoğurtun soğukluk tesirile giderilmektedir. Üzerinde asırlarca işlenmiş olan Yunani tababeti burada tamamile anlatmak imkânsızdır. Hindistanda bu tababet el'an tatbik olunur. Hattâ birçok Hindistan şehirlerinde Yunani tababet tedrisatı yapan üniversiteler vardır. Meselâ Aligarda Haydarâbatta, Laknav'da, Lâhorda, Behopalda, Patyalada böyle üniversiteler vardır. Hindistanda Yunani tababetten mâda bir de (Vedek) denilen eski Hindistan tababeti tatbik olunur. Ama müslümanlar, esas kitapları Arap dilinde olduğundan daha ziyade Yunani tababete inanırlar. Vedek tıp Hinduların tababetidir. Çok sofu olan bazı Hintli müslümanlar kendilerini asri doktorlara tedavi ettirmezler. En çekindikleri şey asri tababetin, müslümanlarca katresi haram olan şarabı, alkollü ilâçları kullanmasıdır. Bundan mâda asri doktorların da'ma harlı ilâçlar verdiğine inanırlar ve bundan korkarlar. Yunani tababeti tatbik edenlere Hakim Sahib ve asri tıbbı tatbik eden doktorlara Dakter Sahib derler.

Tabii (Dergâhı Hoca Sahip) teki tababetin Yunani tababet olacağı aşikâr idi. Meslekdaşım Hakim Sahibi arayıp buldum. İkinci avluya girilince sağdaki odalardan birinde oturuyor. Türk olduğumu hele doktorluk sıfatımı söyleyince beni büyük izzet ve ikramla kabul etti, kendisini de tanıttı. Hakim Ziyaeddin Han, Mühtemimi şifahanei dergâhişerifi Acmer. Gayet nazik, kibar tavırlı bir zat. Bana çay ikram etti, oturup konuştuk. Kendisi Dergâhı şerif idaresi tarafından istihdam ediliyormuş, gelen hastaları muayene ediyor ve ilâçlarını da bedava veriyormuş, bazı mühim vakaları hastaneye gönderiyormuş. Burada bir ikinci hakim ile de tanıştık, ismi Hakim Mirza Enver Ahmet beğ. Mirza ismine göre Timur oğullarından olsa gerek. Asaleti de (beğ) ünvanından belli. Yüzünün hatları ve biçimi ise Türk olduğunu gösteriyor. Kendisi de Türk olduğunu biliyor ve bununla iftihar ediyor.

ve orta yerinde dört yüzü ufak heykellerle süslenmiş asıl mâbet kısmı var

Hakim Sahibin yanından ayrıldıktan sonra tekrar avluya girdim. Geleni gideni çok fazla olan bir yer. Türbeye doğru arkadan yaklaştım. Resim aldırmazlar diye korkuyordum. Halbuki hiç karşı koymadılar, istediğim resimleri almağa bıraktılar. Türbeyi de gezmek istedim, türbenin kapısı önündeki verandaya yaklaştım. Bir kaç molla beni istikbal ettiler, adımı sordular, söyledim. Müslüman olduğumu anlayınca içeriye girmeme müsaade ettiler., Yalnız kapının önüne gelince sağımdan ve solumdan birer molla kolumdan çekip beni yere oturttular. Büyük bir molla tekrar ismimi sordu. Yine söyledim, sonra beş altı molla hep bir ağızdan farisi olarak (Allah rabii hikmetin işini âsan, talihini revan, ahretini mamur, kendisini dünyada aziz, ahrette şefaate nail eylesin!) diye yüksek sesle dua ettiler, dua bittikten sonra (nezir!) diye benden para istediler ve verdiğim yarım rupyelik parayı azımsadılar.

Türbeye girdim, sandukanın baş ucundaki Kur'an sandığını bana öptürdüler ve tekrar (nezir) diye para istediler, bunu da verdikten sonra türbeyi gezdim. Sanduka altın sırma işlemeli koyu kırmızı kadife bir örtü ile kaplı ve etrafında gümüş ve gayet güzel işlenmiş bir parmaklık var. Teberru edilen birçok el yazması Kur'anı kerim ciltleri ufak ve gayet süslü masacıklar üstünde duruyor

Türbe büyük bir mermer avlunun ortasında. Türbenin önündeki mermer sütunlara dayanmış verandanın çatısından avluyu çeviren duvarların üzerine kadar iplerle cesim çadır örtüleri gerilmiş ve avlu gölgelendirilmiş. Avlunun arkasında mermer sütunlu bir gölgeliğin içinde bir hoca çocuklara farisi ders veriyor, Gülüstandan bir parça okuyorlardı. Bunun ilerisinde bir mezarlık var, yanında abdest almak için mermer sütunlu ziynetli bir yer, daha arkada ufak ufak türbeler. Hasılı burası başlı başına bir âlem!

Dergâhın yanında yine Çişti şeyhlerinden Hoca Muinülhakkın türbesi var. Bu türbenin etrafında birçok meczup ve dilenciler toplanmış, kimisi ilâhi okuyor, kimisi yatıyor, kimisi dileniyor. Galiba akıl hastalarını yerin kudsiliğinden istifade etmek için buraya gönderiyorlar. Biraz konuşmak istedim, mecnun nazarlarla bana bakıyorlar, cevap vermiyorlar.

— Arkası var —

TÜRK ESATİRİNDEN :

Bir kuş !

— 1 —

Ay, gökte kızıl bir kalkan;
Yıldızlar, birer damla kan;
Bozkır, yas dolu bir göğüs;
Otağda yapyalnız Hakan...

Altın kargısı paslanmış,
Alnı toprağa yaslanmış,
Bu içinden yaralı baş:
Dün, yeleli bir arslanmış!

Durgun, pıhtı pıhtı dere;
Ufuk, kızgın bir cendere;
Sam vurmuş yeşil dağları,
Ağaçlar baş iğmiş yere...

— 2 —

Bir yeşil kanatla ürperdi doğu:
Alnında, zümrütten bir demet tuğu!
Bu masal kuşunun ateş gözleri
Gönülleri saran sıcak bir buğu!

Önce, çevre çevre göğü gezindi,
Sonra, bir sararmış kamışa indi.
Uyandı uykudan bütün çadırlar,
Yapraklar ürperdi, dallar gerindi...

Sesi, ateş oldu, yaktı, dağladı..
Sesi, pınar oldu, aktı, çağladı..
Sesi yankılarla dolaştı dağ dağ,
Sesi, göz göz oldu, baktı, ağladı!..

Bir kanat çırpışı.. kuş uçtu yine,
Karıştı uzakta toprak rengine..
Gönüller, sesile hâlâ büyülü,
Gözler, arkasından daldı engine!

Bu kuş, yuva kurdu aşkın ağından,
Sesi, hâlâ gelir Ortaç dağından.
Duyar bu çığlığı tâ yüreğinde
Geçenler bir kere sevgi çağından!

ORTAÇ

●

Anne

Cıva tutuşan hasta derimde yükselince
Duvarlarda çizgiler şekiller başkalaşır.
Sesler uğultularla
Yaklaşır uzaklaşır..
Karanlık bir tavanda dolaşırken gözlerim,
Bir teselli olsa da başımı sarsa derim
İnce bir sargı gibi..
Bir şifasız devadır başucumda ilâcım,
Bugün dünden daha çok sevgine ihtiyacım.
Sanırım diner acım,
Şefkat sızsa gözümden yüzüme bir yaş gibi.

Leman ÇİÇEKDAĞI

OSMANLI TARİHİND

Kubbealtı

Yazan : Enver

Anadolu Selçüki İmparatorluu 1308 tarihinde inkıraz bulduktan sonra, Anadolu bir takım beyliklere ayrılmıştı. Bunlardan (Osmanlı beyliği) en kuvvetlisi idi. Oğuzların Bozok kolundan (Fayi) kabilesi reisi (Ertuğrul Gazi) Bursa taraflarında uç beyi idi. Maiyetinde o devrin en yüksek gazileri vardı. Ertuğrul Gazi silâh arkadaşları Aykut Alp, Samsa Çavuş, Konur Alp, Saltuk Alp, Akçakoca, Karamürsel gibi silâh arkadaşlarını toplar, cenk işleri, yurt işleri için görüşürler ve kararlar verirlerdi. Bu toplantıya (Divan) derlerdi. Reisliği Ertuğrul yapardı. Ertuğrul Gazi öldükten sonra 1299 tarihinde yerine geçen oğlu (Otman - Osman Gazi) ayni şekilde ata türesi mucibince bu divana zaman, zaman riyaset eder, kararlar verirdi. Orhan Gazi zamanında işe bir kaç vezir bir araya gelerek divan kurulurdu. Vezirlerle olan ilk divan Orhan Gazi zamanında başlamıştır. Bu toplanılan yere (Divan yeri) derlerdi.

Osmanlı İmparatorluğunda Divanı Hümayun, devlet işlerile meşgul olan yüksek meclistir, yani bugünkü (Heyeti Vekile) dir. Bu âdet Selçüki Türklerinde de aynen mevcuttu.

Yıldırım Bayazit ve beşinci padişah (Güreşçi Mehmet - Mehmet Çelebi) zamanında «Divan yeri» tan yeri ağarırken açılırdı. Padişahlar, Fatih devrine kadar erkenden kalkarlar, bir meydanda yüksek bir yere çıkıp beklerlerdi. Vatandaşlardan şikâyeti olanlar, padişahın huzuruna gelirler; hiç çekinmeden dertlerini anlatırlardı. Padişah da derhal halkın dileklerini yerine getirirdi. Tam bir demokrasi ve hürriyet fikri bu zamanda hâkim bulunuyordu.

Halkın bir ıstırabı, başa geçmiş reisler tarafından meçhul kalmazdı. Hükümdar, halk ile hemdert idi. Bu geniş toleranslı ve yüksek ahlâklı ilk devlet nüvesi, az zamanda bir cihan imparatorluğu haline geldi. Demokrat ve halkçı bir cemiyet daima yaşamak hakkına malik oluyor.

(Koca Murat - İkinci Murat) zamanında ise Divanı Hümayûn vezirlerinin adedi beşe çıkmıştı. Fatih Sultan Mehmet zamanında ise Divan âzaları şu zatlardan mürekkepti. Veziriâzam, vezirler, Kazaskerler, Defterdar, Nişancı... Bunlar divanın asli âzalarıydı. (Reis-ül-Küttap - Hariciye Nazırı), Çavuşbaşı ise ikinci derecede gelirlerdi. Ve ayakta hizmet ederlerdi. Fatih zamanına kadar Divana padişahlar riyaset ederlerdi.

Üçüncü Murat zamanında Divan âzalarının adedi altıya, Dördüncü Murat zamanında ise sekize çıkarılmıştır.

İstanbul fetholunduktan sonra D yeri, Topkapı sarayı içinde Fatih Su Mehmet tarafından inşa edilmiştir. Bu (Kubbealtı) denildiği gibi, eski adı (D Yeri) dir. Kubbealtı, Topkapı saray içinde orta kapı ile, «Babüssaade» den üçüncü kapı arasındaki meydanın solu bulunmaktadır. Osmanlı İmparator Kubbealtında toplanan vezirler tarafır idare edilmişti.

Osmanlı Divanı Hümayûnu büyük merasim ile toplanırdı. Divanı Hüma sulh zamanında tatil günlerinden mâda gün öğleden önce Kubbealtında, sefer e sında ise ordugâhta toplanırdı. Divan ' ları şunlardan müteşekkildi: Veziriâz Kubbe vezirleri, Kazaskerler, İstanbul kad Yeniçeri ağası, Nişancı ve defterdar ile lük ağaları. Bütün bunlar teşrifat sır otururlardı. Kaptan Paşa İstanbulda ise da Divan yerine gelirdi.

Divanı Hümayûn şu şekilde bir m simle açılırdı: Kubbe vezirleri sabah nar larını Ayasofya camiinde kıldıktan s Bâbı Hümayûn adı verilen, sarayın bi kapısı önünde dizilirlerdi. Bunlar vezir Yeniçeri zabitleri, Odabaşılar ve yüz r ile Sipah zabitleri ve Kazaskerlerdir. sırada duacı meydana gelir, bir dua « «Fatiha!» dediği sırada, Bâbı Hümayûn, pıcılar kethüdası tarafından açılır, Ve de içeri girerlerdi. Cebecibaşı bütün a lerile, ikinci kapı olan orta kapı ön selâma dururlardı. Bu kapıdan evvelâ niçeri olanlar girerlerdi. Bunlardan s Sipah ağaları içeri girerek, oradaki bir dire otururlardı. Çavuşbaşı ve Kapı Kethüdası, Kubbealtı ile kapı arasındaki üzerinde, elinde bir gümüş âsa ile bir sed de otururdu. Bütün bunlar Veziriâzamı be lerlerdi. Veziriâzam, namazını kendi sa yında kılardı. Veziriâzam sarayından a biner, kethüdası önde, çavuşları arkas olduğu halde, güneş doğarken Bâbı Hü yuna gelirdi, burada Yeniçeri kâtibi kend ni at üzerinde selâmlardı. Veziriâzam, orta kapıya kadar gelir, burada atı inerdi. Burada kendisini Kapıcılar keth ve Çavuşbaşı karşılardı. Bu esnada Ka başı Divan Yerine, yüksek sesle :

— Buyurun!

Diye bağırırdı. Kubbealtında oturan tün vükelâ dışarı çıkarlar, büyük bir ç rın altına dizilirlerdi. Kazaskerler Divan pısı önünde Vezire karşı da dururlardı. ziriâzam, Kubbealtına doğru yürürken C cibaşı selâmlar ve sonra dönerek Cebel ye giderdi. Bundan sonra bölük ağaları

DİVANI HÜMAYUN

Vezirleri

Behnan ŞAPOLYO

âm verirler; Veziriâzam yolun tam ortasında bulunan somaki bir taşın yanına geldiği zaman, döner; evvelâ Yeniçeri ağasına selâm verir, yoluna tekrar devam eder, Divan Yerinin önündeki Vezirleri de selâmladıktan sonra, dış hazine önündeki büyük çınarın dibine gelerek, Babüssaade önünde sedirler önündeki Kapı ağasını selâmlar, tekrar Kubbealtına doğru döner; Vezirlere ve Kazaskere de selâm verdikten sonra, Kubbealtından içeri girerdi. Arkasından Kazaskerler ve vüzera girip yerlerine otururlardı. Divanı Hümayûnda Vezirâzam — yani Başvekil — Padişahın vekili mutlakı idi. Bu sebepledir ki, devlet idaresinin her şubesinin mercii ve kabinenin reisi idi. Fatih Sultan Mehmet, Çandarlı Halil Paşayı katlettirdikten sonra, Divana kendisi riyaset ediyordu. Fakat bir gün Gedik Ahmet Paşanın Veziriâzamlığında, üstü başı harap bir Yörük Türkmen, müzakere esnasında Divana girdi.

— Devletlû kangunuzdur?

Diye sual edince Fatih hiddetlendi. Bu vaka üzerine Divana riyaset doğrudan doğruya Veziriâzama bırakıldı. Fakat bundan sonra Padişahların, Divanı Hümayûnun üst tarafındaki odada oturup, bir kafes arkasından Divan müzakerelerini dinlemeleri âdet oldu. Bu odanın üstünde de bir kule yükselmektedir. Bu İstanbul ahvalini gözleme kulesi olup, buna (Adalet Kulesi) adı verilmiştir.

Eskiden Divanda bir Kazasker varken Fatih zamanında Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri adile ikiye çıkarılmıştır. Defterdar üçüncü derecede, Nişancılar da dördüncü derecede idiler. Nişancılar fermanların ve beratların yukarısına (tura) yazmak vazifesile mükelleftiler. İşte Divan bu suretle kurulurdu. Divan, sofa mânasına olup, Heyeti Vekilenin içtima salonu demektir.

Veziriâzam yüksek sedirine oturuncaya kadar dışarıda Mehterhane - Osmanlı müzikası güzel havalar çalardı. Vükelânın toplandığı bu salon bir kat olup, sedirlerden ibaret bir de ortada mangal bulunan, halılarla süslü sade ve küçük bir salondu. Dış kapısı, demir parmaklıklı, önünde de bir istida köşkü vardı. Bu köşkte halkın şikâyetleri yazılı binlerce arzuhaller vardı.

Mehterhane sustuktan sonra Haznedar önde iki hafız da yanında olduğu halde Kuranıkerimden (Fethi Şerif) suresini gayet güzel bir sesle okurdu. Bundan sonra şerbetler dağıtılır, içirilirdi. Bunu müteakip Çavuşbaşı, Defterhane ve Hazine mühürlerini açıp Veziriâzama verirdi. Bu suretle Divanı Hümayun müzakerelerine başlardı. İlk defa şikâyeti olan vatandaşlar varsa, onlara müsaade olunur, Divana girer, ayakta Veziriâzama karşı bütün dertlerini anlatırdı. Halkın bu şikâyetlerini dinlemekten ne Veziriâzam, ne de vezirler usanırlardı. O iş ne şekilde görülmesi lâzım gelirse, emirler verilir, halkın işi derhal görülürdü. Veziriâzamın emirlerini dinlemiyenlerin kellesi kesilirdi. Halkın şifahi şikâyetleri bittikten sonra, istida köşkünde birikmiş olan Anadolu vilâyetlerinden, Run elinden gelen istidalar huzura getirilirdi. Tezkereciler ve Çavuşbaşı, Kapıcılar kethüdası, Veziriâzamın önünde durup, tezkereci arzıhalleri yüksek sesle okur ve o şikâyetcinin dâvası derhal orada görülür ve karara bağlanırdı. Öğleye doğru, Çavuşbaşı âsasını yere kakar, halkı dışarı çıkarırdı. Bu zaman, Kubbe Vezirleri yemek yerlerdi. Bundan sonra yine halk şikâyetleri dinlenir, daha sonra mühim evrakı Reisülküttap okur; verilen kararlar ve emirler zabıt kâtipleri demek olan (Hacegân) tarafından kayit ve havale edilirdi. Bundan sonra eğer hıl'at giydirilecek kimse varsa, ona da hıl'at giydirilirdi. Öğleden sonra Divan âzaları verilen kararların infazı için dairelerinde çalışırlardı. Görülüyor ki, evvelâ halkın dâvalarını Divanı Hümayûn birinci pilânda, dış politikayı da ikinci derecede tutarak müzakere ediyordu. Divanın asıl vazifesi halkın şikâyetlerini dinlemek oluyor. Divan bittikten sonra evvelâ Kâzaskerler kalkar. İkisi Divan kapısından çıktıktan sonra dönüp, Vezirleri selâmlarlar. Sonra Vezirler ayağa kalkarak selâm verirler, Çavuşbaşı, Kapıcılar kethüdası bunları dışarı çıkarır. Bundan sonra Çavuşbaşı ve Kapıcılar Kethüdası Veziriâzamın önüne dururlar. Bu zaman Veziriâzam Mührü Hümayûnu — yani Padişahın verdiği Sadrâzamlık mührünü — Çavuşbaşıya verir. Çavuşbaşı bu mühürle hazineyi, sonra da Defterhaneyi mühürler ve tekrar mührü Veziriâzama teslim ederdi. Bundan sonra Veziriâzam da kalkıp, ağaların arasından kendi sarayına giderdi. İşte Divanı Hümayûn böyle toplanır, memleket işlerine bu suretle bakarlardı. İkinci Mahmut zamanında Divana (Meclisi Has) denildi ve haftada iki gün toplanıldı. Bundan sonra memleket işleri (Bâbıaskı) ve (Bâbıâli) de görülmüştür. İşte koca bir İmparatorluk Divanı Hümayûndan bu suretle idare edilmiş cihana hâkim olunmuştur.

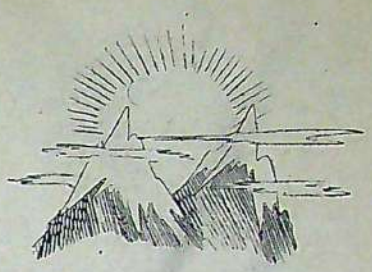

Konyadan geçerken

— Konyalı dostum Havva Karaağaç'a —

Yanına varamadım, uzaktan selâmladım,
Başımı eğip geçtim Mevlâna diyarından.
Meçhule gömülürken ufkunda meçhul adım,
Aşkın dolusun içtim Mevlâna diyarından.

Tâ uzaktan okudu kalbimi üzen derdi;
Göz yaşlarıma karşı yolûma inci serdi.
Ben ona gönül verdim, o bana bir gül verdi,
Ekmediğimi biçtim Mevlâna diyarından.

Hasretle, hayran hayran bakarken türbesine,
Başımda esen rüzgâr döndü bir ney sesine
Ben bu sesi dinledim, içime sine sine
Kalbime yoldaş seçtim Mevlâna diyarından.

Kırklareli 1942
Halide Nusret Zorlutuna

Kurbanın olduğum..

Yıllar boyunca çektim, her derdini, nazını
Umutlarla süsledim, baharını, yazını..
Şimdi de yad illere varup verme sözünü,
Ahdinin üstünde gel kal kurbanın olduğum,
Bir gönlüm var senindir, al kurbanın olduğum

Yıllar boyu yolunda vakfetmişken canımı,
Bir göz kırpsan elverir akıtmaya kanımı,
Yanarım haşre kadar kaybetsem bu anımı,
Gel sen benim yalvacım ol kurbanın olduğum,
Göster bana nerdedir, yol kurbanın olduğum.

Yazık olur uğrunda vuruşmadan ölürsem,
Özlediğim günlere erişmeden ölürsem;
Dostlarımla öz yurtta görüşmeden ölürsem,
Eline bir Türk sazı al kurbanın olduğum;
Mezarımın başında çal kubanın olduğum...

Ağın
Elmas - Yıldırım

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Hikâye

İFLÂS

Yazan : **Şemsettin KUTLU**

Bir kaç defa pazara yağ, yoğurt, yumurta filân getirerek şehri ve şehir hayatını az çok tanıyan Durmuşların Mustafa yavaş yavaş bu hayata ve bu muhite karşı yakın bir alâka duymağa başlamıştı.

Hele «Tayatora dedikleri, çalgılı malgılı, içinde dehşetli pantazya yapılan» eğlence yerini de gördükten sonra bu alâka büsbütün artı :

Bir gün pazarda işini bitirdikten sonra yoldaşları ile köyüne döneceği sırada, şehirde yerleşip iş güç sahibi olan bazı arkadaşlarına rasgeldi. Eski dostları o gün kendisini bırakmadılar, misafirleri ettiler. Akşam yemeğini bir kebapçı dükkânında yedikten sonra da geceye tiyatroya gittiler. Mustafa ömründe saat 8-9 dan sonra yatmamışken o gece on ikiye kadar gözlerini bile kırpmadan hayatının en heyecanlı anlarını yaşadı. Gece yarısı arkadaşlarile beraber, onların kenar mahalledeki han bozması harap kira odasına döndüğü zaman artık bu hovardalıktan mest olmuştu. Hemşerilerine mütemadiyen :

«— Ulan şu dünyada meğerleyim neler oluyormuş da haberimiz bilem yoğimiş, aha vallaha billaha bu gece keyfimden bitevir oldum.» diyor, bir daha demiyordu..

Gördüğü şeylerin hazzı ve heyecanından o gece sabaha kadar uyku uyuyamadı. Ne zaman gözlerini kapayıp dalacak olsa hayaline çalgılı bahçenin ilerisindeki sahnede uçuşan allı pullu, endamlı kızlar geliyor, hasılar çıplak kolları, kısacık eteklikleri, açık göğüsleri ile durmadan kıvranıyor, zıplıyor, şarkı söylüyorlar, delikanlıyı kan ter içinde bırakıyorlardı.

***

Ertesi gün Mustafa karma karışık hisler içinde döndü. On dört saat taban teptikten, son bir yamacı da aştıktan sonra, ağaçsız, çıplak, alçak tepelerle çevrili basık evli yurdu gözüne çarpınca yüreği cız etti. Burada sabahtan akşama kadar bir çift öküzün ardında, kızgın güneş altında tarla sürmek, yahut beş on koyunu, keçiyi otlatacağım diye dağ, taş sürtmek nerede, işte te... orada, şehirde püfür püfür esen bahçede bir sandalyeye yan gelerek o canım oyuncu kızlarını seyretmek nerede idi!..

Düşündü, düşündü.. Gönlü bulanır gibi oldu. Sokaklarında tavuklar eşelenen, eşekler, inekler dolaşan, çamurlu, tozlu, samanlı aralıklardan geçerek evine giderken içinde sızılı hisler beliriyor; bir taraftan da kendisinin dün gece yaşadığı o emsalsiz hayattan tamamen bihaber olan hemşerilerine acıyarak, böyle bir vakanın kahramanı olmaktan doğan bir gururla gayri ihtiyarî böbürlenip duruyordu.

Fakat bu başlangıç kendisi için iyi sonuç vermemişti. Mustafa şehre bir iki kere daha öteberi götürüp, geceleri bir iki kere daha «Tayatora» ya gittikten sonra epeyce havalandı. Şimdi artık köyde yaşıyamıyacağını, bu sakin ve eğlencesiz hayata tahammül edemiyeceğini, şehirde bir iş tutarak orada köydekinden daha az yorularak daha çok kazanmanın mümkün olduğunu kuruyor, bu arada sık sık eğleneceğini de düşündükçe bu eski ve renksiz hayattan nefret edecek hale geliyordu.

Nihayet bir gün bu fikrini babasına açtı Eğlence tarafına lâf sekdirmeden şehirde açacağı bir dükkânla ne kadar fazla kazanacağını, işlerinin daha düzene gireceğini ileri sürdü, ondan sermaye ve yardım istedi. Mustafanın babası oldukça varlıklı, fakat ananeye bağlı, tecrübeli bir ihtiyardı. Biricik oğlunu bu fikrinden vazgeçirmek için nasihatlerde bulundu, şehir hayatının kendilerine göre olmadığını, herkesin yerinde bulunması lâzım geldiğini, köyünde baba ocağında, çiftinde çubuğunda daha çok, daha rahat kazanacağını dilinin döndüğü kadar anlattı. Neyleyelim ki delikanlının başında kavak yelleri alabildiğine esiyordu. İhtiyar adamcağız oğlunu bir türlü fikrinden caydıramadı, Mustafa Nuh diyor, peygamber demiyordu. Nihayet çaresiz razı oldu. Elinde şöyle böyle bir sermaye verdikten başka onunla beraber şehre gitti. Tanıdığa, eşe dosta, şuna buna baş vurdu, çarşının münasip bir yerinde bir dükkân kiraladılar, kısa bir emekten sonra Durmuş Ağa, Mustafayı zengince bir bakkal dükkânının sahibi yaparak ve ona hayırlı öğütler vererek köyüne döndü.

***

Mustafa meğer pek de beceriksiz bir adam değilmiş, şehrin ticaret hayatına çabucak alıştı, işlerini pek âlâ yürütüyor, hesaplarını günü gününe temizliyor, alış verişten her gün iyi kârlar alarak kepenkleri kapattıktan sonra ya dükkânının üstündeki küçük bekâr odasında yemeğini yiyerek erkenden yatıyor, yahut bir arkadaşa veya eğlence yerine giderek vakit geçiriyordu. Yeni hayatından çok memnundu.

Böylece üç dört ay geçti, mevsim değişti.

Güz aylarının gelip yağmurların çoğalmasile geceler de uzamağa yüz tutmuştu. İşte delikanlımız bu sıralarda biraz da işlerinin iyi gitmesinden şımararak gecelerin uzunluğunu bahane etmeğe, eğlence yerlerine devamını arttırmağa başladı. Kılık kıyafet, huy, tabiat bakımından da başkalaşmıştı. Vaktile pazara öteberi getirip döndüğü zamanlar ara sıra uğradığı ve defasında yüreğinde yaralarla ayrıldığı yerlerin serbest, devamlı bir müşterisi oldu. Buranın isminin saz olduğunu öğrenmiş. Sonra kıyafetini de eskisine göre tamamen değiştirmişti. Vakıa boynunda henüz kravat yoktu, fakat orta halli bir firenk gömleği ve hazır elbiseciden alınmış, panta biraz kısa gelen bir takım elbisesi vardı. Hele ceketinin sol yan cebine kırmızı mendil koymağı asla ihmal etmiyor, bu şıklığın icaplarından sayıyordu.

Havalar iyiden iyiye serinleyip saz, yılık bahçeden bir otelin üstü kapatılmış uzun avlusuna taşındığı zaman Mustafa iyiden iyiye azıtmış, buranın en gedi müşterisi olmuştu. Hele Cemile isimli kısa boylu, esmer, şişmanca bir okuyucu kıza hafif tertip abayı yakınca artık hiç geceyi kaçırmaz oldu. Bir müddet sonra velâ garsonla gönderilen bir şişe şarapla başlıyan dostlukları çabucak ilerledi. Genç adam, yosma kadının her tarafa dağıttığı tebessümleri görmüyor, sade kendisine yapılan iltifatlara inanıyor, bir kadın tarafından, hem de böyle güzel bir kadın tarafından sevilmenin duyurduğu derin haz ve sarhoşlukla ayağı yere değmiyordu.

Cemile hafifliği ile tanınmış bir kadındı. Belâhları bir, beş değildi. Emsalsiz meharetle vurgunlarının hepsini ayni zamanda idare edebiliyordu. Bununla beraber hediyeleri gittikçe artan ve kıymetleri Mustafaya daha çok cilveler ve ümitler sunmağa başladı, ve bu hal yavaş ya büyük hâdiseler hazırladı. Hele şehirde kaç sabıkasile tanınmış bir şoför Şakir ve ki sululuğu, ve edepsizliği ile tanınmış olan bu adam Cemilenin yıllanmış bir âşıkı kısa zamanda sevgilisinin Mustafaya karşı olan aşırı iltifatlarının farkına vardı. Ada müthiş bir rekabet, derken ondan mühiç bir kin başladı.

***

Aylarca süren nazlar, niyazlar, ricalardan sonra, bilhassa pek aşırı olan hediyelerin sayesinde Mustafa nihayet meramına nail oldu: Sazlar dağılıp gece yarısının çoktan geçtiği bir saatte sevgilisini dükkân üstündeki odasına gelmeğe razı edebildi. Ve bir gece uzun hazırlıklardan, tedbirlerden sonra buluştular. Fakat delikanlının talihi yokmuş, iki sevdalı tam odalarında başbaşa kalacakları sırada işlekçe bir çarşının orta

(Sonu 15 inci sahifededir)

Edebiyat ve Sanat

Çınaraltı, S62, 28 İlkkânunteşrin 1942, s. 73.

Şiir anlayışı

Yazan: Edip AYEL

Şairlerin kıymet ve derecelerini ta- için bir münekkidde vücudu elzem ı meziyet, şahısları hakkında biyoğ- ıfik malûmat sahibi olmak, eserleri- isim, basılış tarihi, vesaire gibi te- rruata vâkıf olmak, haklarında yapı- ı dedikodulardan hükümler çıkar- ak, yani tezkere'lerde görmeğe alış- mız malûmatla mücehhez olmak eğil şiir dediğimiz tarife gelmez sırrı nzumelerinin şu veya bu mısraında, veya bu kıtasında keşif ve temyiz lebilmek, onlardan ruhumuza sıçra- kıvılcımları görebilmek, o mısra- ın bir yıldız gibi titreyişlerini seze- ek, neşrettikleri ilâhî ıtrı duyabil- tir.

Hakikî şiir münekkidi, mese'â şim'in bir kıtasında veya Fuzuli'nin beytinde kendini hissettiren büyü- her hangi bir okuyucudan daha rin ve etraflı bir şekilde sezen, bu- belirten ve hiç kimsenin şairliğini rden, kabul etmiyendir, onun kâ- şöhretlere karşı takındığı tavır z silkmekten ibaret kalır.

Şairleri bu bakımdan tetkik ya- münekkidlere mahsus bir düstur mamalı, her şiir meftunu da böyle ket edebilmelidir. Şairleri bu zda anlamağa çalışan adam hiç şairin diğerlerine benzemediğini, birisinin kendisine mahsus bir hu- reti olduğunu ve bir veya bir kaç ktadan diğerlerinden ayrıldığını retle görecek ve bu suretle her bi- hakkında bizzat hüküm vermek kiinde olacaktır.

Her şair hiç bir kaideyi tekit yen bir istisnadır. Şiir bir çok şa- in müşterek bir vasfı değildir: Her rin ancak ve münhasıran kendi ben- nde beliren bir sırdır, ve bu sırrın f ve tarif edilemiyeceği ne kadar krar edilse azdır.

Şiiri bir nevi sayıklama telâkki enler de var, bu telâkki yanlıştır. manzumeden beklenilen bir takım klamaları ifade etmek değil, okuyucunun şuuruna bir sayıklama hissi vererek tahakküm etmektir. Valery'ye nazaran şiir hezeyan değil, hezeyan çeşnisi verilmiş mantıkî sözlerdir.

Hakikî şiir hakkında bir fikir hasıl etmek için şu nokta üzerinde durulmak gerektir: Bir hakikat, yani eşya ile ilgisi olan bir fikir, şiir halinde ifade edilemez; ifade edilmeğe teşebbüs edilirse az çok nesir âdiliğine düşmeğe prosaïque bir hal almağa mahkûmdur.

Muhtelif şairler arasında bir benzeyiş aranılacaksa kullandıkları dilde, teknikte veya mensup oldukları ekolde değil şiir kıvılcımını yaradış kabiliyetlerinde aranmalıdır. Böyle yapmayıp da şairin kullandığı kelimelerin yalnız mutat ve mantıkî mânalarına kıymet veren, bu kelimelerde bir büyüleme imkânı aramıyan bir kimseye bilâtereddüt şiir anlayışından mahrum diyebiliriz.

Şair zannedilenlerin çoğu yazdıkları nesir satırlarını altalta dizmekten başka bir hüner göstermiş değillerdir. Kullandıkları ifade gayet ustalıklı, Bizanskâri olsa da yine şiir kisvesine bürünmüş nesir ifadesinden başka bir şey değildir. Tabiilikten mümkün olduğu kadar uzak kombinezonları bin müşkülât ile mısra haline koymağa çalışmak suretile kafa ile, zekâ kuvvetile yapılan şiire, şiir denmez.

Bir manzume ki orada ritim mânaya ve kafiye mantığa feda edilmiştir; bir manzume ki orada her şey lâyıkı veçhile tasvir edilir ve fikirler mükemmel surette bağlanıp teselsül edip giderler, böyle bir manzumede şiir kıymeti aramayın. «Evvelâ düşünüp sonra yazı yazanın yazdığı şeye nesir derler; yazılan şey kafiyeli olsa bile.» diyen Alain şiir ile nesir arasındaki farkı kısaca anlatmak istemiştir. «Fikir ilerledikçe sanat sukut eder» diyen meşhur bestekâr Bizet de fikirle sanat yapılamıyacağını belirtmeğe çalışmamış mıdır?

Şair, şiirine kendi benliğini koymak ihtiyacını duymaz veya bu ihtiyacı tatmin etmezse ortaya şahsî bir eser koyamaz. Bu, resim ve musiki için de böyledir. Şu halde şahsiyet meselesi ön pilânda mütalâa edilmelidir. Şahsiyet ise ilham meselesile alâkadardır. Yine Alain der ki:

«İlhamın kaynaklarına dönmeyen her sanat çok geçmeden kaba bir taklit halini alır.» ve yine der ki: «Öğrenilen, başkasının ihtisaslarının kopyesi olan ne varsa insanda merhamet hissi uyadırır.» Bu hükümden de şairde samimiyetin lüzumunu anlıyoruz. Fakat Valery bu fikirde değildir. Onun şiir telâkkisinde hülyaya kıymet verilmez. Istırap, sevinç, aşk veya kin şiire birer konu teşkil edemezler. Şiir bir ilham mahsulü değildir. Tam tersine bir matematik meselesi gibi kafa işidir. Valeryen şair karanlıklarda ışık aramaz; bilâkis ışıkta karanlık arar. Göze gözüken realitenin ötesinde kalmış gözükmiyen cephesini arayıp bulmağa çalışır. Aalelâde şeylerin anlaşılmaz taraflarına temastan hoşlanır. Eşyanın doğrudan doğruya ifadesi mümkün olmıyan karanlık taraflarını duyurmak: İşte onun şiir için esas tanıdığı nokta budur. Bu bakımdan kâinatın sırlarını çözmek için şiire mühim bir vazife terettüp ettiği aşikârdır. Valery'nin bu anlayışa göre imâl ettiği şiirleri bir şair zekâsının yaratabileceği en güzel şiir örnekleri gibi telâkki edenler olduğu gibi bu mamûl fikir mahsullerini okumağa tahammül edemiyen zevki selimlerine itimat olunabilir yüzlerce ince ruhlu kimseler de vardır.

Hakikat bu iki telâkkinin, yani sünuh eden şiirle imâl edilen şiir, arasındadır. Hülâsa etmiş olmak için diyelim ki: şiir evvelâ sünuh eder sonra bu sünuhat incelenir, işlenir, tasfiye edilir, kemale erdirilir. Bütün bu gayretin gayesi saf, halis, öz şiire kavuşmaktır.

Edip AYEL

Tefrika No. 30

Yazan : **Yusuf Ziya ORTAÇ**

— Daha çok gençsin emme..

Yüzümün kızardığını duydum:

— Evet, böyle bir kusurum var.. Ama zarar yok, her gün biraz azalacak!

Diş etlerindeki yemek kırıntılarile vıcık vıcık güldü:

— Helbet.. Helbet!..

Cebimden çıkardığım kitabı, bir kelimesini anlamadan okumağa başladım.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Yan yana getirilmiş iki mermer masanın etrafında toplandık: Tarih muallimi Arif bey, hayvanat muallimi Alâeddin bey, Fransızca muallimi Kemal bey, riyaziye muallimi Rıza bey. Türkçe muallimi Şefik bey, müfettiş Rakım efendi..

Burası Belediye gazinosu imiş: Deniz kıyısında güzel bir yer.

Sahibi, pos bıyıklı, güler yüzlü, yaman bir Ermeni. İlk önce beni selamladı :

— Sefa geldiniz. Hoş geldiniz..

Ve kendi elile masayı donatmıya başladı. Teneke kaplar içinde buz içine gömülmüş rakı şişeleri, salatalar, turşular, peynirler, balıklar..

Arif bey, yüzümdeki şaşkınlığı sezmiş olacak ki galiba. Kulağıma fısıldıyor:

— Ne çare?.. Gurbet hayatına ancak türlü tahammül olunmaz!

Bana da bir şişe, bir kadeh ve bir bıçak getiriyorlar.

Daha talebeme hiç bir şey öğretmeden neler öğrenecekmişim!

Anlatılmaz bir hüzün, içime telve gibi sıvaşıyor.

Karşı köşede bir başka toplantı var, hükûmet erkânı: Mektupçu, muhasebeci, başkâtip, veznedar...

Masadan masaya, mânalı selâmlar sarkıtılıyor :

— Efendiiim!..

— Maşallaaah!..

Anlıyorum: Bütün bu temennahların avucunda bana ait bir şeyler gizli!

Müfettiş Rakım efendi, siyah setresinin iç cebinden bir nısfiye çıkarıyor. Yan gözle bakıyorum: Kalın, siyah kıllarla çevrili dudaklarını uzatmış, avurtları şiş, üflemeğe hazırlanıyor..

Annemin, seccade üstüne diz çökmüş, bana dua eden beyaz ellerini görüyorum.

***

Odama, Fransızca muallimi Kemal beyle döndüm.

Odam, saat kulesinin karşısında. Denize karşı bir Ermeni evi.

Kapıyı madam Sultana açtı. Yüzünde, yalnız takma dişlerini gördüm.

Merdiveni, konuşmadan çıktık.

Odama girerken sordu :

— Sabah, süt alayıım?.. İstersiiin?..

— Evet,

Şamdanı, konsolun üstüne koyup çekildi.

Mum ışığının kızıl loşluğu içinde etrafıma bakınıyorum: Pencere önünde, patiska örtülü bir tahta kerevet. Ortada bir sandalye, bir masa. Masanın üstünde bir sürahi, bir bardak. Bardağın ağzı, sarı yünden kanaviçe işlenmiş, siyah boncuk gözlü bir bebek pakla örtülü. Şamdanın kenarında bir kutu kibrit. Duvara bitişik karyola kaskatı ve buz gibi uzanıyor.

Pencereden bakıyorum: Karanlıkta beyaz bir hortlak gibi dikilen saat kulesinin ışık kadranile göz göze geliyoruz.

Gece yarısı olmuş.

***

Kapı vuruldu..

Madam Sultana, eşikte, sağ elinin dört tırnağile sol kolunun kemiğini kaşıyor.

— Sütünü getireyiiim?..

Yüzüne bakıyorum: Çenesinde iki beyaz kıl sarkan bir et beni. Gözlerinin akı karasına karışmış, konuşken, boynunun sarkık derileri içinde gırtlağı inip çıkıyor.

— Daha yıkanmadım...

İşitmemiş kadar rahat, kapı kanadına yaslı, duruyor.

— Daha yıkanmadım...

Sesim, onu dışarıya attı.

Şimdi, bu dört duvarın arasında zindanında evimi, odamı düşünüyorum: O, limon kabuğile uğulmuş pırıl pırıl bakır mangalın kenarında demlenen çaydanlığı, o sıcak ekmek kokusunu, o bembeyaz peynir, zeytin, reçel tabaklarını ve annemin mübarek, mizlikle ağarmış ellerini...

Hayır, bu kart dudunun kaynattığı sütü içmiyeceğim. Elbet çarşıda bir kahve, bir çaycı dükkânı bulur.

— Arkası var —

Seçme, Güzel Şiirler

Ankara Kalesindeki Bayrak

— Ağabeğim Esad Şinasi ÖNAL'a —

Göğsüm gerilir kal'aya her def'a çıkışta,
Sancak daha şendir oradan dalgalanışta.

Koynunda şeref arması süstür koca sûr'un,
Ay - yıldız'ın altında çağıldar sesi rûhun.

Toprak sevinirken bu muazzam, ulu hâle,
Gökler eğilir, secde eder şanlı hilâle.

Ak alnına kaç fâtihin altın başı değmiş,
Kaç ırkı huzurunda o dehşet ile eğmiş.

Elden ele koştukça akınlardaki erle,
Türk ordusu mutlak bitirir cengi zaferle.

Öz rengini soldurmaz onun işte bu millet,
Kaç kerre kanından geçerek etti ibâdet.

Hikmet Şinasi ÖNAL

Gece

Günün son ışıkları sözülürken dağlardan
İniyor örtü gibi etrafa bir karartı;
Balıkçılar da almış hissesini ağlardan,
Üşümekten denizi kaplamış bir morartı.

«Gündüzlerin ressamı» bitirmiş de işini,
Şimdi çıktı yerine «gecelerin adamı»;
Seyrederek etrafın siyahlar giyişini
Boyadı bir yaldıza gündüzki kızıl damı.

Şimdi bütün etrafa nurlar yağarken aydan
Denizin üstü sanki içmiş ayın rengini;
Dinlerken bir nağmeyi bir kemandaki yaydan
Uykusu geldi ayın boyladı şu engini.

Raruk ORAY

i f l â s

(Baş tarafı 12 nci sayifede)

bulunan odalarının altındaki dükkâ-
önünde önce müthiş nâralar koptu, son-
kepenge yumruklar, tekmeler inmeğe,
bir şamata ortalığı boğmağa başladı.
Meğerse çoktanberi iz üstünde olan ve
nile tarafından terkedildiği için ifrit ke-
şoför Şakir o gece büsbütün artan iş-
ının tesirile kıyasiye içmiş, sonra yanına
kaç omuzdaşını alarak kapıya dayan-

Mustafa, hayatının bu biricik saadet
inin daha başlangıcına erişmeden aşa-
kopan fırtına ile kendinden geçecek
geldi. Oysa ki şoför Şakir ortalığın
zliği içinde arkadaşlarının da yardımı
durmadan kepenkleri vuruyor, karmaka-
küfürler savurarak:

— Ulan aç bakalım kapıyı imansızın
Ben sana eve avrat kapatmak nasıl
uş şimdi gösteririm, erkeksen in aşağı..

Diye haykırıp duruyordu.

Sokak kısa bir zamanda yataklarından,
inden fırlıyan insanlarla dolmuştu. Her-
telâş dolu gözlerle birbirlerine ne oldu-
soruyor, ellerinde fenerler o tarafa,
tarafa koşuşuyordu.

Derken bekçi, polis yetiştiler..

***

Netice, hâdisenin bütün kahramanları
için de kötü oldu.

Şoför Şakirle yardakçılarını gece yarısın-
dan sonra halkın huzurunu kaçırdıkları için
ikişer ay hapse mahkûm ettiler. Saz okuyu-
cusu Cemileyi gece vakti gayri meşru yol-
larla başkasının evine gittiği için cezalan-
dırdılar ve başka yere yolladılar.

Mustafa hâdiseye sebebiyet verdiği ve
evine nikâhsız gizli kadın aldığı için diğer-
lerinden daha ağır hüküm yiyerek altı ay
hapse ve oldukça büyük de para cezasına
uğradı. Delikanlı başına gelen bu felâketin
maddi ağırlığından fazla, köyüne, eşe dosta,
hısma, akrabaya karşı rezil, rüsvay olacağın-
dan kahırlana kahırlana hapishaneye gir-
di. Şehirde bulunup da hâdiseyi haber alan
bütün dostlarına ricalar, minnetler ediyor,
hattâ bazılarına yalvararak, para teklif ede-
rek bunu köye yetiştirmemelerini diliyordu.

***

Mustafa bir yaz sonu akşamı gününü
doldurarak hapisten çıktı; dükkânını zaten
daha önce devren başkasına satmıştı. Artık
şehirden tamamen yılmış, soğumuştu. Tanı-
dıklarının bütün ısrarlarına rağmen bir ge-
ce bile kalmağa razı olmadı. Çarşıdan biraz
peynir, ekmek alarak torbasına attıktan
sonra ortalık kararırken yola koyuldu.

Köyüne vardığı zaman daha şafak at-
mamıştı. Karanlıklar arasında horoz sesleri,
köpek havlamaları, sürülerini otlatmağa çı-
karan çobanların uzaktan uzağa haykırma-
ları duyuluyordu. Başı önüne eğili evine
doğru yöneldi; ileride çitin önündeki kuyu-
dan çektiği su ile abdest alan babasını gö-
rünce hemen iki eline sarıldı, hürmet ve
heyecanla öptü...

..... Köylüler öğle üzeri Mustafanın kız-
gın güneşe bakmadan büyük bir gayretle
tarlada çalıştığını görünce onun böyle bir-
denbire meydana çıkmasına şaştılar, hemen
başına biriktiler. Hoş beşten sonra:

— Ula Mustafa, hani sen şehirde dük-
kân tezgâh sahibi oldundu, vaz mı geçtin,
di söyle hele?..

Diye sordular. Delikanlı utancını belli
etmemeğe çabalıyordu, elini sallıyarak:

— Get canım, şehir adamlarile iş ol-
maz. Şuna veresiye, buna veresiye deye deye
hesabı şaşırdık. İflâz ettik gayri. Hem sen
bağa bahıyon mu gene ne varsa aha bu tar-
lada vardır..

Diye kaçamaklı bir cevap verdi. Sonra
sonsuz bir gayretle sararmış ekinleri devir-
meğe devam etti.

Şemsettin KUTLU